

Cesare deve morire!*

Razmislek po letošnjem Berlinalu

Peter Jarh

Kakšno noro, šokantno, osupljivo prese-
nečenje! Letošnji Berlin je bil nedvomno
evforičen, fascinanten, tako rekoč festival
festivalov – toliko pomenljivih, intrigantnih,
provokativnih, angažiranih, intelektualno
profiliranih in hkrati brutalnih, kritičnih
političnih filmov ni bilo mogoče tukaj vi-
deti že desetletja. Obstaja tako izbrušene,
umetniško in miselno jasno oblikovane
produkcije, kakor jo je bilo mogoče videti
skozí vse letošnje pomembnejše berlinske
sekcije, si pravzaprav sploh ni bilo mogoče
zamišljati, če živiš v neki daljni, blatni, od
boga pozabljeni (filmski?) provinci, kjer je
filmska temà tako rekoč popolna, kjer je
povečini mogoče videti samo še nerele-
vantne, kretenske in miselno popolnoma
blodne produkte ...

* Cezar mora umreti!

Letošnji Berlin je dejansko silovito, brutalno
pometel z mediokritetami¹, z artističnim,
praznim iskanjem identitet, z junaki, ki
katatonično strmé v praznino in se čudijo
lastnemu obstoju, z neverjetnim infantiliz-
mom zgodb, ki so do kraja skonstruirane in
popolnoma neživljenjske in ki jim botrujejo
impotentni »script doctorji«, ki potujejo kot
nekakšni kulturni politkomisarji in cenzorji

1 V Berlinu je bila doslej v veljavi nenapisana
praksa, da se je festival uklanjal – tako pri sestavi
tekmovalnega programa kot podeljevanju nagrad
– nekim dovolj konvencionalnim, nekonfliktnim,
moralističnim, lobističnim shemam in zahtevam,
ki so izpričevale predvsem (lažno) moralo Evrope,
Unije, multikulturalnosti, multietničnosti, (lažnega)
človeškega dostojanstva, povezanosti itn. Zato
je ta silovit »vdor« povsem novih, drugačnih in
za Berlin res subverzivnih tem toliko bolj pre-
snetljiv. Še bolj pa preseneča, da žirija ni vljudno
in konvencionalno obšla teh filmov – ampak jih
je celo nagradila.

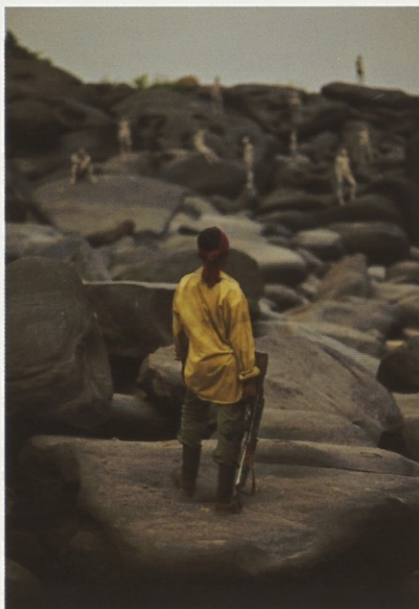
med evropskimi mesti in s svojim miselnim
in umetniškim konzervativizmom, konfor-
mizmom in liberalno infantilnostjo uničujejo
vse, kar se da ...

Kriza, ki globalno sesuva sisteme, med
drugim tudi kinematografske konstante
in vzorce, je očitno prinesla tudi povsem
novo, doslej nekako na stran potisnjeno
in pozabljeno »vlogo« filma kot prostora
kritike, akcije, premisleka, dejavnega iska-
nja identitete, pogleda na svet in mizerijo
družbe in človeškega stanja v postkapitali-
stičnem svetu ... Nenadoma se pojavijo z vso
silovitostjo v prvem planu filmi², za katere
še včeraj preprosto ne bi mogli verjeti, da
se s svojimi ostrimi, kritičnimi razmisleki,
šokantno in nekonvencionalno zgodbo, dra-
maturško briljanco in izbrušenostjo, temi,
usodami in junaki sploh lahko pojavijo v

2 Seveda – na festivalu je še vedno veliko pov-
prečnih filmov, ki ne prinašajo nič novega, pre-
bijajočega, presežnega, ki se zadovoljujejo z
brezkonfliktnostjo, stereotipnostjo, infantilnostjo
in jih je na festival pripeljala takšna ali drugačna
lobistična investicija in napor. Filmov, za katere je
bilo škoda vseh naporov in sredstev ... A »predsta-
va gre dalje« in vse te ničvredne filme tako ali tako
pogoltnejo in eksploatirajo svetovne TV kloake ...

središču Evrope, ki je bila prej desetletje in več jedro polikane, polakirane, impotentne kinematografije, ki se je obnavljala in živela samo s pomočjo obsežnih in neusahljivih evropskih denarjev ... Umetno vzdrževane distribucije evropskega filma in kinematografske mreže, ki je bila pretežno namenjena sama sebi in promociji bolnih izdelkov, ki jih sicer ne bi nihče niti pogledal ...

Po letošnjem Berlinalu je tega očitno konec. Zmagal je pretresljiv, fascinanten film bratov Taviani *Cesar mora umreti* (*Cesare deve morire*, 2012), ta modra, osemdesetletna starca, sta osupnila z brutalno interpretacijo Shakespearjevega Julija Cezarja v enem izmed rimskih zaporov, s pretkanimi in grozečimi obrazi tatov, zvodnikov, dealerjev in mafijskih morilcev, ki igrajo to okrutno »renesančno« igro oblasti, ki si lasti ves svet ... To je seveda v vseh pogledih srhljiva, pretresljiva igra, prignana do skrajnih robov, brez moraliziranja in estetizacije, kjer so stvari popolnoma jasne: tirana/oblastnika/zurjatorja/penilca je treba ubiti, odstraniti – v imenu svobode, ideala, kjer je potreben in opravičen tudi radikalni umor! Dalje je tu Švicarka Ursula Meier s *Sestro* (*Sister/L'enfant d'en haut*, 2012), z neverjetno subtilno socialno dramo o evropskem *white trashu*, ljudeh z dna, brez upanja, možnosti, priložnosti, o ljudeh, ki nimajo nič in so nič, in je droben kriminal edino, kar jim za trenutek lahko prinese iluzijo o sreči, o upor, maščevanju. To je film, ki briljantno razkriva nevidni totalitarizem sistemskega nasilja, človeške ujetosti, obupa, brezizhodnosti, ponižanja, izključenosti, podobno kot na primer madžarski *Samo veter* (*Csak a szél*, 2012, Bence Fliegauf), angleški *Moj brat hudič* (*My Brother the Devil*, 2012, Sally El Hosaini), celo *Železna lady* (*The Iron Lady*, 2011), kontroverzna, intrigantna storija Phyllide Lloyd o Margaret Thatcher, tej usodni, histerični hčeri podeželskega kramarja, ki je – seveda figurativno – s svojo kramarsko, ozkoumno trdovratnostjo spravila iz tira celo državo, zanetila kaos in nered. Pa argentinski *Zamuda* (*La demora*, 2012, Rodrigo Plá), avstrijski *Španija* (*Spanien*, 2012, Anja Salomonowitz) hladni, cinični, tesnobni švedski *Avalon* (2011, Axel Petersén) afriški, blazni in normalni evropski civilizaciji popolnoma tuj in nedojemljivo krut film *Vojna čarovnica* (*Rebelle*, 2012, Kim Nguyen), ali celo po Maupassantu prirejen *Lepi prijatelj* (*Bel Ami*, 2012, Declan Donnellan in Nick Ormerod).

Vojna čarovnica

Najbolj direktno, kot kakšen zbor v grški tragediji, v premem govoru, (posnetem) konzicnem referatu – da ne bi bilo nobenega dvoma, da gre zares – povsem nedvoumno tematizira problematičnost, konfliktnost, tragičnost in vprašljivost tega sveta, seveda provokativno, posnet kot »film-simpozij« Karmakarjev *Napad na demokracijo* (*Angriff auf die Demokratie – Eine Intervention*, 2012), kjer cela vrsta briljantnih evropskih kritičnih intelektualcev neposredno v kamero govori o današnji krizi demokracije in prevladi popolnoma poblaznjenih, amoralnih, odtujenih političnih in ekonomskih elit, ki svet razumejo zgolj kot svoje ekskluzivno in neomejno igrišče, kjer jim je dovoljeno vse ... seveda le dotlej, ko se stvari tega sveta obrnejo po svoje, ko se zgodi tragičen, usoden, krvav, a hkrati logičen in razumljiv preobrat kot ga pokažeta brata Taviani skozi Cezarjev, oblastnikov konec, padec in umor, ali kot Benoît Jacquot (*Zbogom, kraljica* / *Les adieux à la reine*, 2012) s koncem kraljevine Ludvika XV. in cumamijem krvi in zla, ki izbruhne iz gneva in srda ponižanih, pohojenih, oropanih, brezpravnih, ki jih je dotlej dušil režim nebrzdane plenilske elite z vrtincem ponorelega egoističnega grabljenja, ropanja in pohote.

Vzporednice te letošnje nepričakovano šokantne, osupljive in briljantne berlinske »politizacije estetike« z današnjim časom so seveda nedvoumne, jasna so opozorila in sporočila, v kakšno krvavo brezno se po-

greza in vrtinči ta svet, ki je še pred dobrim desetletjem tako naivno in prostodušno razglašal »konec zgodovine«, konfliktov, vojn, danes pa se zdi, da se iste stvari znova vračajo s silovitostjo, zastavljajo se ista vprašanja, svet očitno začenja nov krog blaznosti, obetajo se grmade človeških trupel in divjanje, kot ga je v svojem renesančnem bestiariju uprizarjal stari elizabetinec William Shakespeare, ki je očitno dobro poznal konture tedanjih in prihodnjih svetov, misel o še kako človeški krvi, maščevanju, torturi in oblasti ... Cesare deve morire!

Ko tako evforično razmišljamo o letošnjem Berlinalu, se človeka poloti posebne vrste tesnoba in žalost, ko vidi, koliko svetlobnih let daleč od realnosti, kako skrajno neobgljena, pritlehna, neambiciozna in neinteligentna je slovenska filmska scena, ki ji ne uspe zarisati niti ene same kolikor toliko relevantne, presežne, univerzalne konfliktno situacije, ki je seveda prvi pogoj za sleherni (relevantno, presežno, univerzalno) dramo, ne uspe ji (filmsko) razmisliti niti o enem samem zgodovinskem ali sodobnem problemu, ki bi tako ali drugače presegal izpraznjene, bebave klišeje, ne uspe se ji dvigniti nad nenavadno ravnodušnost, preproščino duha, celo brezbržnost, ki se zadovoljuje z najbolj bizarnimi, predmestnimi štoski po meri Špas teatra ...

Če razmišljamo o bratov Tavianijev bravurozni in inteligentni adaptaciji Shakespearja, njegovem univerzalnem »renesančnem« duhu, ki je aktualen še danes – kako naj bi našli na Slovenskem um, ki bi – na primer Cankarja – znal in zmogel filmsko adaptirati v današnji čas, saj je prav Cankar še kako relevanten pisec in govorec o današnjih (tudi slovenskih) časih, svetu penilcev, bebcev, svetu totalnega razčlovečenja, pohlepa, ponižanja? Kako bi – v tej marginalni, pozabljeni, zlobirani produkciji sploh lahko zastavili kakšno resno vprašanje o čemerkoli, kar ni zabavno, moralno, polikano in usklajeno z impotentnimi miselnimi obrazci hlapcev, ki se bojijo lastne sence, kaj šele gospodarjev? In vendar, zakaj ne bi tudi Slovenci zmogli preboja iz *outa*, temè, v kateri smo!? Gre seveda za optimističen, malce nor, zanosen pogled, komajda verjeten, vendar je seveda to najprej stvar domačih institucij, ki bi morale na takšnem festivalu, kot je bil letošnji Berlin, pravzaprav videti dvoje – v kakšnem sranju je slovenski film – in kakšne so poti ven. Dejansko – Cesare deve morire!